

Mida peab teadma putukaallergiast



Krista Ress

allergoloog-immunoloog
AS Ida-Tallinna Keskhaigla

Allergia mesilase või herilase mürgi vastu võib tabada kui välg selgest taevast – isegi, kui varasemate nõelamiste järel ei ole midagi juhtunud, võib ka täiskasvanul pärast järjekordset putukapistet üsna kiiresti eluohtlik seisund tekkida.

Allergia putukamürgile võib avalduda igas eas. Kuid eluohtlikud ja surmaga lõppevad allergilised reaktsioonid ilmnevad sagedamini just vanemas eas, kui inimestel on olnud varasemaid korduvaid nõelamisi. Samas võivad eakamal eagrupil tekkivat reaktsiooni halvendada ka kaasuvad südame- ja veresoonkonna haigused.

Eestis on peamiseks putukaallergia põhjustajaks herilased (sealhulgas vapsikud) ja mesilased. Vapsikud, kõige suuremad herila-

sed Euroopas, on kõige mürgisemad ja nende nõelamisest tekkivad reaktsioonid võivad olla oluliselt tugevamad kui mesilaste puhul.

Nõelamise teel satub nahka tugevatoimeline mürk, mis võib inimesel põhjustada kas toksilise või allergilise reaktsiooni. Enamikul inimestel tekib piste järel vaid paikne toksiline reaktsioon, samas raske allergiline reaktsioon võib esineda umbes 3% täiskasvanutel. Surmaga lõppevaid nõelamisi on eri riikides registreeritud 0,03–0,48 juhtu 1 000 000 elaniku kohta aastas. Eestis saab aastas allergilise reaktsiooni tõttu mesilase, herilase või vaablase pistest surma üks, harvem kaks inimest.

Siiski ei pea mesilasi ja herilasi paaniliselt kartma. Pärast putukapistet tekib tavaliselt siiski vaid toksiline reaktsioon, mil nõela-



miskohal tekib päeva või paariga mööduv naha punetus, valulikkus ja turse.

Kui toksiline reaktsioon tekib sõltumata varasematest nõelamistest, siis allergilise reaktsiooni tekkeks on vajalik eelnev kokkupuude allergeeniga ehk siis putukamürgiga. Teoreetiliselt võib pärast teist putukapistet tekkida raske ja potentsiaalselt eluohtlik reaktsioon ning iga järgnev nõelamine võib suurendada allergilise reaktsiooni riski. Ohtlikud piirkonnad piste saamiseks on väga hea verevarustusega kehapiirkonnad, näiteks pea ja kael.

Kui inimesel on olnud kas süsteemne (generaliseerunud urtikaaria, angioödeem, hingamisraskus, hüpotensioon, šokk) või ulatuslik paikne reaktsioon (naha punetus, valulikkus, turse), siis tuleks putukaallergia kahtlusel konsulteerida allergoloogiga. Samas ennetavalt, kui inimene ei ole varem putukalt pista saanud, ei ole võimalik allergiat diagnoosida.

Isikutel, kes on varem kordu-

valt pista saanud või kel on pärast nõelamist tekkinud süsteemne või ulatuslik paikne reaktsioon, on väga suur tõenäosus ka järgmise piste korral reageerida raske allergilise reaktsiooniga. Sellisel juhul peaks võimalusel vältima kokkupuudet herilaste/mesilastega ja teadma, mida putukapistet korral teha.

Pärast putukapistet tuleks igal juhul nõel kiiresti koos mürgikotiga eemaldada, et takistada mürgi edasist pääsemist organismi. Nõelamiskohale võib teha jahedat kompressi ning valu leevendada valuvaigistitega. Sügelemise leevendamiseks sobivad mittesedatiivsed antihistamiinikumid (sedatiivsete antihistamiinikumide kasutamist ei soovitata). Kui nõelamise järgselt kuni poole tunni jooksul tekib tugev paistetis ülemiste hingamis-

teede piirkonnas, generaliseerunud urtikaaria, hingamisraskus, iiveldus, spastilised kõhuvalud, kõhulahtisus ning oksendamine, tuleb viivitamatult kutsuda kiirabi või pöörduda iseseisvalt erakor-

Sügelemise leevendamiseks sobivad mittesedatiivsed antihistamiinikumid (sedatiivsete antihistamiinikumide kasutamist ei soovitata).

ralise meditsiini osakonda.

Raske süsteemse allergilise reaktsiooni korral on väga oluline kiire tegutsemine ning õigeaegne ravi ja ainuke elupäästev ravim sel puhul on adrenaliin. 🚑

Kui herilase või mesilase piste järgselt kuni poole tunni jooksul tekib ükskõik milline järgnevatest kaebustest, tuleb kutsuda kiiresti kiirabi või pöörduda ise erakorralise meditsiini osakonda.

Ohumärgid on järgmised:

- angioödeem ülemiste hingamisteede piirkonnas;
- generaliseerunud nõgeslööve ja/või nahasügelus;
- hingamisraskus, õhupuudus;
- minestamine, pearinglus, uimasus;
- iiveldus, spastiline kõhuvalu, kõhulahtisus, oksendamine.

Kuidas vältida nõelata saamist?

- elamute läheduses olevad mesilaste ja herilaste pesad tuleb hävitada ning likvideerida nende elupaikadeks sobivad kohad (näiteks kändud, õõnsad puutüved jne);
- vältida väljas paljajalu ja lahtistes jalanõudes käimist, soovitatav oleks kanda pikkade varrukatega/säärtega riideid;
- vältida suuremustrilisi värvilisi riideid ja tugevalõhnalisi parfüüme ja kosmeetikat;
- katta toit ja jook kaanega (eriti õues süües) ning alati enne suhu panemist toitu kontrollida;
- panna akna ette putukavõrk;
- hoida autos sõites aknad suletuna;
- putuka lähedusse sattudes jääda rahulikuks, eemalduda putuka juurest ning varjata pea ja kael. Kindlasti ei tohi sattuda paanikasse ega kätega vehkida!